Білик В.Г.
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ЗДОРОВ'ЯФОРМУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Автор вказує, що в умовах реалізації реформи у галузі вищої педагогічної освіти в Україні особливо гостро встає проблема підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, здатних турбуватися про дитину, проявляти інтерес до неї та сприяти розвитку її особистості. У статті зазначено, що майбутні вчителі початкової школи, навчаючись у вищих педагогічних закладах, повинні ґрунтовно оволодіти професійно орієнтованими знаннями, уміннями та навичками щодо інтенсифікації навчального процесу у результаті впровадження здоров'я формувальних технологій; конструювання здоров'я формувального процесу навчання молодших школярів у різних формах освітньої діяльності.

***Ключові слова**: формування професійно-педагогічної спрямованості, майбутні вчителі початкової школи, сучасні здоров'яформувальні технології.*

***Билык В.Г. Формирование профессионально-педагогической направленности будущих учителей начальной школы относительно внедрения современных здоровье формирующих технологий.** Автор указывает, что в условиях реализации реформы в отрасли высшего педагогического образования в Украине особенно остро встает проблема повышения эффективности профессиональной подготовки будущих учителей начальной школы, способных беспокоиться о ребенке, проявлять интерес к нему и содействовать развитию его личности. В статье отмечено, что будущие учителя начальной школы, учась в высших педагогических заведениях, должны основательно овладеть профессионально ориентированными знаниями, умениями и навыками относительно интенсификации учебного процесса в результате внедрения здоровьеформирующих технологий; конструирование здоровье формирующего процесса обучения младших школьников в разных формах образовательной деятельности.*

***Ключевые слова**: формирование профессионально-педагогической направленности, будущие учителя начальной школы, современные здоровье формирующие технологии.*

***Bilyk V. G. Forming of professionally-pedagogical orientation of future primary school teachers regarding implementation of modern health forming technologies.** The author specifies that during the process of reform realization in the sphere of higher pedagogical education in Ukraine there appeared a challenge connected with a necessity in increase the efficiency of future primary school teachers professional preparation, their ability to take care of a child, pay attention to him and assist to development his personality. Democratic and humanism principles of educational process in higher educational institutes strengthening foresees renew of educational practice subject and its direction, search and improvement of forms and means of highly cultured, competent primary school teachers preparation that have an ability to creatively implement educational innovations in the context of modern trends and coordinate their efforts to self-improvement and self-development. Consideration of the stages and terms of professionally pedagogical orientation of personality development showed the period of studying in higher educational institute is the main stage of its formation it is in student age that a professionally-pedagogical orientation becomes central new formation for personality. Primary school teachers have to obtain certain professional qualities, central among which is tolerant attitude toward children which means desire to work with children that is expressed in a pleasure from pedagogical communication with them, from the ability to get to original child's world, to influence the child's psyche formation, and in attentive and kind attitude toward them. There stated that future primary school teachers, during their education in higher pedagogical institutes, should obtain professionally oriented knowledge and skills aimed at intensification of teaching process due to implementation of health forming technologies; designing of health forming process of schoolchildren education in various forms of educational activities.*

***Key words**: forming of professionally-pedagogical orientation, future primary school teachers, modern health forming technologies.*

Вступ. Існуючі тенденції світового розвитку, що ведуть до неминучої інтеграції в економіці, технологіях, науці, культурі і, звичайно, освіті, а також сучасні соціально-економічні перетворення в Україні визначають необхідність модернізації вищої педагогічної освіти, перетворення її в гнучку систему, спрямованої на формування готовності майбутніх учителів до здоров'я формувальної діяльності у початковій школі. Підготовка майбутніх учителів, як вказує Р.А. Богданова, повинна відповідати сучасним освітнім вимогам, які торкаються як теоретичної, так і практичної готовності до обраної професії [2]. Охорону здоров'я дітей можна назвати пріоритетним напрямом діяльності усього суспільства, оскільки лише здорові діти в змозі належним чином засвоювати отримані знання і в майбутньому здатні займатися продуктивно-корисною працею. Тому у навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів необхідно ефективніше застосовувати здоров'яформувальні технології з метою розвитку відповідальності майбутніх учителів початкової школи за профілактичні заходи і збереження здоров'я населення, починаючи з дитинства.

Формулювання мети дослідження. Визначені аспекти окреслюють *мету статті*, яка полягає у характеристиці особливостей формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів початкової школи в умовах сучасної парадигми освіти.

Результати дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства особливу значущість набувають природничо-наукові знання, особливо знання про безпеку життєдіяльності школярів, оскільки дія людей на природу здійснюється у

планетарному масштабі. Сьогоднішньому майбутньому вчителю початкової школи належить навчати покоління людей XXI століття. Зміцнення демократичних і гуманістичних принципів навчально-виховного процесу вищих педагогічних навчальних закладів передбачає оновлення змісту і напрямів освітньої практики, пошук і вдосконалення форм, засобів підготовки висококультурних, компетентних учителів початкової школи, що мають здатність творчо вводити освітні інновації в контексті сучасних тенденцій, спрямовувати власні зусилля на саморозвиток і самовдосконалення. Саме тому особливу актуальність набуває проблема вдосконалення професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, становлення якого, як вважає Т.Н. Скрипай, залежить від таких його якостей, як саморегуляція, самовладання, самоконтроль, уміння адекватно виражати власні емоції і адекватно реагувати на емоції інших; уміння управляти власним емоційним станом; сприяти усуненню деструктивних проявів в умовах високої емоційної і інформаційної насиченості, перевантаженості навчально-виховного процесу початкової школи [5].

Інтерпретація поняття «спрямованість особистості» залежить від підходу наукової школи, якої дотримуються автори. Існує значна кількість робіт, в яких спрямованість особистості розглядається: як мотиви, що визначають людську діяльність, детерміновану її цілями і завданнями (В.Г. Асєєв, Л.І. Божович, С.Л. Рубінштейн); як системоутворювальна властивість особистості, що обумовлює її психологічний склад, в якому виражаються цілі особистості, її мотиви, суб'єктивне ставлення до різних сторін дійсності (Б.Ф. Ломов); як значуща характеристика психології особистості, що виявляє себе в схильностях особистості до певної діяльності (Б.М. Теплов); один з компонентів структури особистості, що включає декілька пов'язаних ієрархією форм: переконання, бажання, інтерес, схильності, світогляд, ідеали (К.К. Платонов); як стержнева психологічна особливість особистості, що структурує всі інші властивості і прояви, що детермінує їх зміст, систему відносин людини зі світом (Ю.М. Забродін, Б.А. Сосновський). У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях (С.Х. Асадуллина, Г.М. Коджаспирова, Г.Б. Корсак, Т. Б. Михайлова та ін.) професійну спрямованість прийнято розглядати як один з видів спрямованості особистості, сутність якої розкривається через специфічний зміст певної діяльності. Науковці (А.А. Деркач, В.Г. Зазикін, А.А. Реан) розглядають професійну спрямованість як соціально обумовлену підструктуру особистості, пов'язану з прогресивним розвитком людини як суб'єкта професійної діяльності. Педагогічна спрямованість є різновидом професійної спрямованості особистості. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що до розуміння сутності професійно-педагогічної спрямованості особистості існують такі підходи: інтерес і схильність до педагогічної діяльності (М.І. Дьяченко, Л.А. Кандибович, С.П. Крягжде, А.К. Маркова, Г.Н. Хромова та ін.); позитивне емоційно-ціннісне ставлення до професії вчителя (С.А. Зимичева, Н.В. Кузьміна, Я.Л. Коломинський, Т.П. Маралова, Г.А. Томілова та ін.); професійно-значуща якість особистості або компонент педагогічних здібностей (Ф.Н. Гоноболін, В.А. Крутецький, О.М. Леонтьев, В.П. Симонов, В.А. Сластьонін, та ін.); система мотивів вибору педагогічної професії (І.Н. Алешина, Л.І. Мельникова, Л.М. Мітіна, Е.М. Нікірєєв, Н.Ю. Ткачьова, І.В. Фастовець та ін.). Найбільш близькою для нас є позиція А.К. Маркової, яка розглядає професійно-педагогічну спрямованість особистості як інтегральну характеристику мотивації професійної діяльності, яка визнається усіма спонуканнями в мотиваційній сфері.

К.О. Андрєєва вказує, що найбільш важливим моментом в появі і збереженні професійно-педагогічної особистості являється третій рік навчання у вищих навчальних закладах [1, с. 8]. У науковій літературі основні підходи до дослідження шляхів і засобів формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів на етапі навчання у вищих навчальних закладах представлено двома напрямами: 1) дослідження, спрямовані на вивчення і розробку шляхів, засобів і технологій формування професійно-педагогічної спрямованості особистості (С.А. Зимичева, Г.А. Томілова та ін.); 2) дослідження, присвячені визначенню різних передумов, які сприяють розвитку професійно-педагогічної спрямованості особистості (Т.П. Маралова, П.А. Шавір та ін.). К.О. Андрєєва визначає «професійно-педагогічну спрямованість майбутніх учителів початкової школи» як особистісне новоутворення студентського віку, що виражається в ієрархизованій динамічній системі мотиваційних комплексів, які стимулюють навчально-професійну діяльність, та визначають істотні особливості спрямованості їх діяльності [1, с. 9]. Ми поділяємо цю точку зору науковця. Специфіка діяльності вчителя початкової школи, на думку К.О. Андрєєвої, полягає в досягненні педагогом двоякої мети: з одного боку, – це вдосконалення дитячого інтелекту, а з іншого, – розвиток особистісних якостей [1, с. 9]. Дослідників (Л.І. Божович, Л.С. Виготський, А.В. Запорожець та ін.) пояснюють наявність цієї специфіки сензитивними особливостями цього віку. Молодший шкільний вік створює різноманітні можливості для вирішення багатьох завдань морального розвитку (Л.І. Божович). У цьому віці закладається моральний фундамент особистості молодшого школяра, формуються моральні норми поведінки і стосунків дітей. Зарубіжні дослідники (L.M. Summerfield [7], H. Weiglhofer [8], E.Syrek [9] та ін.) приділяють у своїх працях увагу питанням, пов'язаним з формуванням здоров'я учнівської молоді.

Н.К. Смирнов визначає поняття «здоров'яформувальні освітні технології» як такі психолого-педагогічні технології, програми, методи, що спрямовані на виховання культури здоров'я учнів, їх особистісних якостей, які сприяють збереженню і зміцненню здоров'я, формування уявлень про здоров'я як цінність, мотивацію на ведення здорового способу життя, поважного ставлення до навколишнього світу [6, с. 4]. А.А. Борисов, Л.І. Сиромятникова та Л.П. Борисова трактують поняття «здоров'яформувальні технології в освіті» як системний метод створення і застосування процесу викладання і засвоєння знань, спрямований на формування культури здоров'я і особистісних якостей тих, хто навчається, сприяючих підвищенню інтересу і мотивації до здорового способу життя [3, с. 375]. В.М. Єфімова вказує, що здоров'язбережувальні технології, які поширено використають у сучасній системі освіти, фахівці поділяють на декілька груп згідно до підходів у здоров'язбереження та методів і форм здоров'яформувальної та здоров'язбережувальної роботи [4].

1. *Медично-гігієнічні технології*, до яких віднесені контроль і допомога в забезпеченні належних гігієнічних умов; проведення щеплень, надання консультативної і невідкладної допомоги у медичному кабінеті; заходи щодо санітарно-гігієнічної освіти учнів і педагогічного колективу; моніторинг динаміки здоров'я школярів; профілактичні заходи напередодні епідемій (наприклад, грипу); участь у проведенні психолого-педагогічних консиліумів, на яких вирішуються питання, що стосуються окремих учнів з проблемами здоров'я та інші завдання, Створення в школі стоматологічного,

фізіотерапевтичного і інших медичних кабінетів для надання щоденної допомоги школярам і педагогам, контроль проведення занять лікувальної фізичної культури, організація фітобарів і тому подібне – теж елементи цієї технології.

2. *Фізкультурно-оздоровчі технології* спрямовані на фізичний розвиток учнів: загартування, тренування сили, витривалості, швидкості, гнучкості і інших якостей, що відрізняють здорову, треновану людину від фізично немічного. Реалізуються на уроках фізичної культури і в роботі спортивних секцій.

3. *Екологічні здоров'язбережувальні технології* спрямовані на створення природовідповідних, екологічно оптимальних умов життя і діяльності людей, гармонійних взаємин з природою та ін.

4. *Технології забезпечення безпеки життєдіяльності* спрямовані на збереження життя й забезпечуються завдяки вивченню учнями дисципліни «Основи безпеки життєдіяльності», майбутніми педагогами – курсів «Безпека життєдіяльності людини», «Основи охорони праці», «Цивільний захист».

5. *Здоров'язбережувальні освітні технології* підрозділяють на три підгрупи:

- *організаційно-педагогічні* технології, що визначають структуру навчального процесу та сприяють запобіганню стану перевтоми, гіподинамії і інших дезадаптаційних станів школярів;
- *психолого-педагогічні* технології пов'язані з безпосередньою роботою вчителя на уроці, дією, яку він надає на учнів; із психолого-педагогічним супроводом усіх елементів освітнього процесу;
- *навчально-виховні* технології включають програми з формування культури здоров'я учнів, розвиток мотивації до здорового способу життя, попередження шкідливих звичок, освіту батьків та ін.

ВИСНОВКИ. Професійно-педагогічна спрямованість майбутніх учителів початкової школи, що є особистісним новоутворюванням студентського віку, яке задається співвідношенням параметрів «рівень наявності професійних схильностей» і «мотивів вибору педагогічної діяльності» і виражається в переважній орієнтації на процес навчання, на процес виховання або в змішаній орієнтації, що припускає гармонійне їх поєднання. Орієнтація на процес виховання проявляється у схильності до роботи з молодшими школярами, прагненні до взаємодії з дітьми і щирому бажанні займатися педагогічною діяльністю. Орієнтація на процес навчання учнів включає схильність до практичної і дослідницької діяльності, прагнення викладати улюблений предмет, розширюючи і поглиблюючи свої знання в цій сфері. Змішана орієнтація, що гармонійно поєднує в собі як орієнтацію на процес навчання, так і на виховний процес, характеризується домінуванням власне-педагогічної спрямованості у поєднанні з предметною спрямованістю, і визначається мотивами розуміння і досягнення. Розгляд етапів і умов розвитку професійно-педагогічної спрямованості особистості показав, що період навчання у вищих навчальних закладах є основним етапом для її становлення, саме у студентському віці професійно-педагогічна спрямованість стає центральним особистісними новоутворенням. Взаємодія особистості і професійного середовища є обов'язковою умовою професіоналізації, що призводить до появи в структурі особистості нової підструктури, якою є професійно-педагогічна спрямованість особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1.Андреева Е.А. Особенности развития профессионально-педагогической направленности личности будущих учителей начальных классов на этапе учебно-профессиональной підготовки : автореф. на соискание учен. степ. канд. психолог. наук : спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Е.А. Андреева. – М, 2012. – 20 с.

2.Богданова Р. А. Формирование профессиональной готовности будущих учителей начальных классов в процессе педагогической практики [Електронний ресурс] / Р.А. Богданова. – Режим доступу : http://cyberleninka.ru/article/n/ formirovanie-professionalnoy

3.Борисов А.А. Реализация здоровьеформирующих образовательных технологий в области педагогического образования /А. А. Борисов, Л.И. Сыромятникова, Л.П. Борисова // Молодой ученый. – 2012. – № 6. – С. 375-377.

4.Єфімова В.М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін до використання здоров'язбережувальних технологій у професійній діяльності : дис. … доктора пед. наук : 13.00.04 / Єфімова Валентина Михайлівна. – Ялта, 2012. – 560 с.

5.Скрипай Т.Н. Формирование эмоционально-волевой культуры будущих учителей начальной школы: эстетотерапевтический аспект [Електронний ресурс] / Т.Н. Скрипай. – Режим доступу : // http://www.rae.ru/fs/?section-=content&op=show_article-&article_id=10001550.

6.Смирнов Н.К. Здровьесберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе / Н.К. Смирнов. – М.АРКТИ, 2003. – 270 с.

7.Summerfield, L.M. Preparing classroom teachers for developing ealth instruction. (Digest No. EDO-SP-2001-8). Washington, 2001. DC: ERIC Clearinghouse on Teaching and Teacher Education. ED 460 128.

8.Die F?rderung der Gesundheit in der Schule: Grundlagen, Programme, Methoden und Ergebnisse der schulischen Gesundheitserziehung und Gesundheitsf?rderung / Hubert Weiglhofer. – Wien: Facultas-Univ.-Verl., 2000.

9.Syrek E. Promocja zdrowia poprzez edukację zdrowotną w systemie kształcenia ogólnego dzieci i młodzieży – współczesna potrzeba i konieczność.W: Zdrowie. Kultura Zdrowotna, Edukacja. Perspektywa społeczna i humanistyczna. Tom III. Lisicki T, (red.). Gdańsk: AWFiS w Gdańsku; 2009: 17–24.

УДК 796.012

Бойко Г. Л.
Національний технічний університет України "КПІ"

ПЕДАГОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТОК ВНЗ НА ЗАНЯТТЯХ ШЕЙПІНГОМ

У статті розглянуто та проаналізовано основні проблеми фізичного виховання студенток. Досліджено умови